

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

nr 12.

Fylke:

Hedmark

Tilleggsspørsmålnr.

Herad:

Nes

Emne:

Gamle engkulten

Bygdelag:

Skarvjo

Oppskr. av:

O. J. Høim

Gard:

Høim

(adresse):

Skarvjo St. N.

G.nr.

92 Br.nr. 7

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Den naturlige eng. spillet
 en stor rolle i jordbruksvesen i
 forrige århundre i bygdene.
 I bygningene i utelatter eller
 naturlig eng var nok det sik-
 rest. I dykket mark var det
 selvsåning eller høymø (sofæl)
 fra høytidene
 I 1863 ble alle eiendommene
 i Nes oppmålt og inndelt i 1. Åker
 og dykket eng, 2. Naturlig eng, 3.
 Skog og høv. For eng distribusjon
 G. nr. 1-10 altså 10 eiead. i hoved-
 sognet (Hedgja) hadde tilsammen
 i 1863 1537 mål dykket og 560
 mål naturlig eng.
 Når man undersøker de som har
 kjøpt eller solgt jord av de 10 så
 har bygningene til 1943 inddelt med
 38%. Tilgjengelig er 124 ved Høim
 til ca 200 m. o. k. ca 1 km. ^{lengde} opp
 For Skarvjo g. n. 92-102 er det
 45% økning i bygningene,
 alt vesentlig fra naturlig eng

Tilgængelighed ca 300 m. o. h. i 91. omk.
 de 10 eend. i 17 avrjo fra g. n
 92 havde tilsammen 860 tve
 dykket 7 985 mae naturlig lug
 den største eend om i ammet
 Høel er ikke mestal. Gården
 havde i 1863 403 mied. i 1943
 1120 dekar dykket. P. W. W. Kildar
 havde i 1880 are 200 svenske
 jordarene. Frøsten naturlig
 lug ble puel skogsmark dykket.
 Det smukt på eude i ammet
 i disse år. Engfri ble mer beeyt
 Høel på Hølsrud begynde alle
 i 1847 med utsæning av kløver
 og Arimotefri ifølge Hans Gårdsoplygelsen.
 I Høel formandskaps møte
 af 11 1855 giv de et svar til
 amtet og sin bl. a. på spørgs-
 mel om heimslætter og fjell-
 slætter svare at da en stor
 del engur enda ikke har
 nået pløgen og ikke fjellene
 er bevolet av løvtræ, så
 giv gresset nu et mindre
 godt fôr. Med hensyn til
 spørgsmålet om utbytte av
 engene til høg eller brite
 da sette formandskaps
 dykket kløver og Arimotefri
 i første række, dernest de
 ved hver gård liggende fese-
 vollen hvor til og på regnes
 gjødslede saterollen. Høg-

2005

nr 12 fortsættelse

avlen er ikke ubetydlig, det
er de beste sorter og man
normer sig hertilbruket og
at kornavlen faktisk var
oppdyrkningen ikke er for-
minsket. Tungen steds i
bygda finnes den hele be-
sættning hjemme på beite om
somme tider det. Man kan
gjellbeite.

1) Leng utslått og natur-
ligvis ble nærmest litt om-
brudt. Etter ble mindre
brukt end reiser som man
kalle små akre rundt stor-
sten og udyrket mark.
Det er en riklig kjertel-
og det er bare små ång, så de
gamle tinte og påkøy,
fjellhøy kunne man si.
I stork og lang orolje ble
brukt.

2) Utslåttene ble ryddet mer
for kvist og kærskog. Det
ble årlig på et lår av birke,
asp, or og sylje. I forke
gikk det nærmest utover lårskogen
Smågrana og annet ble brukt og
oske utbrukt til gjøtsel.
Sten ble kastet i rogne, dels
kjort på de 3 skogbe slaver.

3) Tildels med maljord ut-
gjort for mer enn 100 år

88 arning, Gyrasfri ble neppe
brukt for skiftbruket i 50 år,
men høyns fra læven.

4) For 50 år ble det gjort
like. Formandskabet i 1855
navnte sivil den Nostbæ
gjøtning. Det var vistnok
dårlig med redskaper. Den
jordskoden bespade, gres
og spise var det dårlig med
spore ska ble opphøvet for
å få den spri. Vanning er ikke
nåvnt herover fra gammel
Gjøtning

Det hvor gjød var det alen en
sikkerhet "feturk" sine formand.
skabet. Det var rimelig at
det helst var dykket eny som
ble gjødet og da helst med
kompostgjødet som var alen.
da Både i 50 år og oppover til
1914, la man kompost, en blanding
av jord og gjødet som lå i gjødet
en viss tid. Røttene på beik
ble bantet ut med rive eller
klubb.

5) Mest brukt ble som nåvnt
kompost til overgjøtning og
det aske ble brukt til å
benne kom i kareten i 1850
år. Til sekvoler ble gjødet
brukt og spredt utover som
den er om høsten.

M 12

Cjöt ul stycken eller mängden
var svår förskyllig. Same-
gjörela som var bländat med
sankvint 7 fodra be helst
neoplögs eller aktet.

6) "Fetevollen" fraveny.

7) Det är sjöden hervo
men en bestående jställa
om, at fjöret ofta är byggd
på bakken så urinen kan
renna utöver, dels ved reuter,
dels gräppa

8) Öska 7 det myg beu-
met ble helst utend om

varen 7 komposten ut-
bröst med spade om köska
Spaden var som nevnt
i 50 ära 7 noe senare en
stälst eller jembelikt
All spade

9) Värkittning var sjöden men
kunt jordbrunn: Jorknepp
är. Om köska ble nok
eng 7 (beita) utelässa beite
körde. (Jormegat)

10) Eng beite har ikke gort
av mot, när det djupet
eng som blir beitet om
köska

11) Tistlig om varen ble det
brukt rive eller för istia
klutbe på kokare.

12) Kun bli sat på jorden for neste år de allikevel skulle melnes. Sommerjords kun bare på på på på.

13) Forhegninga har forekommet på enkelte steder i sve.

14) Gjerdgang eller heving er lite kjent i vår tid her.

15) Gjerdhunde og flink bøsse har hjulpet våre for utgr. Men de har ofte brakt sjonen ikke gjort stor skade på bygda, som er fullgrust og med få store sammenhengende skoger.

16) De gamle bøkene intet om vakkhus eller grinstus. I gamle oppregnelser og annet som er samlet på bygdeboka er intet å se om ssvant.

17, 18. Vikent.

19) Hve, faje og støl er brukt!

Hve er liten innhegning for dyr. Faje sier vi om et vakkhus og støl er setevang.

20) Seterriene hadde ladda ut og to slåttelønner som ble gjørelt, men kun husdyrgjøttel som ble spred utover om høsten.

Ang. alde på seter o. a. beite-
 Det de første setra på Nes
 man navner Pyssetu som
 dengang lå lidt i utkanten
 av bygga. I 1300 var den
 setra på By i samme bygd
 I 1604 het gården Gjövik. Jupp-
 sikk og var da selvstendig med
 lunde oppdyrket jord og megen
 naturlig eng og skogbeite.
 Andre lignende er: Klungset
 (Klungseter) Helset (Helge-
 seter) og Uaset (Uuaseta)
 Mulig at man i eldre tid
 hadde Vårsseter (Kvineset)
 og Sommerseter (Langseter)
 Under smågårde som vi
 er selvstendige li for til
 beite og hadde da Gdegårds
 navnet etter Gjovinstad ike-
 gård o. fe. Fædriksen kom
 nok før oppdyrkingen
 herover. Det ble første beite
 på gårdene og første for fra
 dyrket eng til sauefôrings-
 om viaktne. Det var store vid-
 der i almenningen som der gang
 var Kongens, senere Pingsaker
 og Nes, men hadde en ikke
 jirstellens. Nes ligger beite-
 stredningen (seter) også i Upland
 fylke. Da Meieritjøn i

1880 åra begynte og det ble
4 Meierier på bygd, ble det
mer og mer slutt med Asta-
driften. Mange satte ulla
i is ble mesteparten, men ikke
kvis og myrter til folk.
Man for søk også med
Meieri i Nes almenning på
Bjerk, men det ble for lite
skull. Fjellkorna blir med
for lang tids for å ha
utvikling.

Småbrukerlagene og enten
andre småbruker og til
ungt og noen på høst-
bore kuler i fjellet.

Tomme 12
Tillegg til 9. engkulturr.

Det ble sist utregnet under
for alle 7 naturlige eng men
bare fra 10 gårder, id' i karta
da 17 treff på tall som lå
meget under gj. snittet fra de
151 gårdsnummer og 329 hektar
m. Iu ^{altså} utregnet supplet
med ligningsoppgaver og Norske
gårdsbruk offentliggjorte Aall,
7 1863 var det:

20954	mar dyrket
16586	- Naturlig eng
<u>39531</u>	- Skog, havn
77071	- på hele bygda

Den dyrkede jord har øket
til 35569 dekar jord i 1943
eller 73 o/o, mest på betonn-
ning av eng men også skog
og havn. Gjærdens høy avling
var like til i 80 åra og det synes
vesentlig fra naturlig eng.
Den naturlige gjødsel skulle
fjernes og fremst gå til den gamle
aker, siden til en "fotvold".
Den naturlige eng er nå gjøn-
vokst med løvskog eller den
er ryddet til kulturbeiter
som blir gjødslet med kunstig
av beste kjøferte, kali og kvil-
stoff i forskjellige mengder.

[Faint, illegible handwritten text in a table format, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]